



Preschool Teachers' Views on the Pedagogical Contributions of Out-of-School Learning Environments[#]

Filiz Dere^{1,a,*}, Taner Çifçi^{2,b}

¹ Institute of Educational Sciences, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

² Faculty of Education, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

Acknowledgment

[#]This study is a part of master's thesis

History

Received: 14/05/2022

Accepted: 20/08/2022



This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication.

Copyright © 2017 by Cumhuriyet University, Faculty of Education. All rights reserved.

ABSTRACT

The present study aimed to reveal the views of preschool teachers regarding the out-of-school learning environments' pedagogical contributions. For this purpose, the phenomenological research method was applied. The participants consisted of 20 preschool teachers who were working at several independent preschools in Konya. The participants were selected using the criterion sampling method. The semi-structured interview form was utilized for the data collection. The data were analyzed with the content analysis method. The findings of the study showed teachers mentioned the role of out-of-school learning environments in developing all development areas, observation, and creative thinking skills, and in teaching values of respect, helpfulness, and responsibility. The findings further highlighted that teachers thought these environments helped the teaching process in terms of teaching principles such as appealing to different senses, learning by doing and experiencing, and permanent learning. Based on the findings, the researchers recommend that the out-of-school learning environments should be more integrated into preschool education.

Keywords: Preschool education, out of school learning environments, development areas, values education, skill education

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Pedagojik Katkılarına İlişkin Görüşleri

Bilgi

[#]Bu çalışma yüksek lisans tezinin bir parçasıdır.

*Sorumlu yazar

Süreç

Geliş: 14/05/2022

Kabul: 20/08/2022

Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright



This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

^a filizdere.962@gmail.com

^b <https://orcid.org/0000-0002-8022-5829>

^a tanercifci@gmail.com

^b <https://orcid.org/0000-0002-2057-7136>

Öz

Bu çalışmada okul dışı öğrenme ortamlarının pedagojik katkılarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) araştırma deseni kullanılmıştır. Yürütülen araştırmanın çalışma grubunu Konya'da çeşitli bağımsız anaokullarında görev yapan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenler amaçlı örnekleme türlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler, okul dışı öğrenme ortamlarının tüm gelişim alanlarının; iletişim, gözlem ve yaratıcı düşünme becerilerinin yanı sıra saygı, yardımseverlik ve sorumluluk gibi değerlerinin kazandırılmasındaki ve geliştirilmesindeki rolüne değinmişlerdir. Ayrıca araştırma sonucunda bu ortamların öğretim sürecine farklı duyu organlarına hitap etme, yaparak yaşayarak öğrenme ve kalıcı öğrenme gibi öğretim ilkeleri açısından önemli konularda katkı sağladığı görülmüştür. Bu sonuçlara dayanarak okul dışı öğrenme ortamlarının okul öncesi eğitime daha fazla entegre edilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, okul dışı öğrenme ortamları, gelişim alanları, değerler eğitimi, beceri eğitimi

How to Cite: Dere, F. & Çifçi, T. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının pedagojik katkılarına ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 11(4): 681-695

Giriş

Yaşadığımız yüzyılda ihtiyaç duyulan, okuduğunu anlayan, öğrendiklerini yaşama aktaran ve üreten insanların yetişebilmesi için eğitimin gerçeğe yakın ortamlarda gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Tösten, 2020). Bu bağlamda çok sayıda ziyaretçiyi ağırlayan, bilimin geniş kitlelere ulaşması ve kitlelerin bilime yönelmesini sağlayan alanlar olan informal ortamlar, okullardaki bilim programının okulun duvarlarını aşarak toplumu da içermesi için eğitimde kullanılmaktadır. Okul dışı öğrenme ortamları; otantik, yaparak yaşayarak, anlamlı, bireysel veya işbirlikli öğrenme, formal öğrenmenin tamamlayıcısı olma, öğrencinin sürece aktif olarak katılması (bilişsel, duyuşsal ve devinimsel) ve disiplinler arası yaklaşıma imkân verme gibi öğrenci merkezli nitelikler taşımaktadır. Bu ortamlar, okul dışında yapılan bütün öğrenme faaliyetlerini içermektedir (Şen, 2019). Okul dışı öğrenme ortamlarına örnek olarak; akvaryumlar, bilim merkezleri, bilim kafeler, botanik bahçeleri, dijital öğrenme ortamları, doğal anıtlar, hayvanat bahçeleri, kütüphaneler, millî parklar, müzeler, planetaryumlar, sağlık kurumları, sanat galerileri, spor merkezleri, ören yerleri ve antik kentler örnek olarak verilebilir.

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Katkıları

Okul dışında yapılan öğrenmeler, öğrencilerin tüm duyularını kullanmasına ve kişisel deneyimler yaşamasına imkân tanıyan etkinliklerden oluşmaktadır (Taşdan ve Kaya, 2020). Okul dışındaki öğrenmelerle yaparak yaşayarak, görerek ve dokunarak öğrenmeler gerçekleşir ve böylece öğrenmenin kalıcılığı artmış olur (Tösten, 2020). Ayrıca öğrenciler, sınıf ortamında öğrendikleri bilgileri günlük hayatta uygulama fırsatı bularak somutlaştırabilirler (Çalışkan ve Yıldırım, 2021; Korkmaz, 2020). Bu tür ortamlar gerçeklik algısını, merak ve ilgileri artırmaktadır (Bulca ve Demirhan, 2019). Okul dışında olmak öğrenciler için rahatlatıcı olmaktadır (Korkmaz, 2020). Okul dışı öğrenme kapsamında doğal ortamlarda yapılan etkinliklerle öğrenciler bedensel, zihinsel ve ruhsal olarak daha huzurlu hissetmektedir. Aynı zamanda öğrenciler sağlıklı yaşama yönelik farkındalık da kazanabilmektedir. Okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan etkinliklerle öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimleri sınıf ortamına göre daha fazla desteklenmektedir (Çalışkan ve Yıldırım, 2021). Aynı zamanda öğretmenler, bu ortamlarda öğrencileri daha iyi tanıma imkânı bulmaktadır (Korkmaz, 2020).

Öte yandan okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı öğrencilerde çeşitli becerilerin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Bulca ve Demirhan, 2019; Korkmaz, 2020). Bu ortamların geliştirdiği bazı beceriler şunlardır: Okuma, sorgulama, iletişim, öz farkındalık, problem çözme, yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme (Çalışkan ve Yıldırım, 2021; İleritürk ve Küçüköğlü, 2020; Korkmaz, 2020; Tösten, 2020).

Okul dışı öğrenme ortamları çeşitli değerlerin kazanılmasını desteklemektedir. Değerler, insanların düşünceleri ile davranışları arasında ilişki kurmada rol

oynadığı için insan davranışlarını istedik yönde şekillendirme konusunda değerler eğitimine önem verilmelidir. Nitekim toplumsal değerleri öğrencilere aktarmak ve öğrencilerin değerlerini topluma uygun hale getirmek eğitimin amaçlarından biridir. Bunun yanında, değerler eğitimi, dört duvar arasına sığmayacak kadar geniş bir özelliğe sahip olduğu için sınıflar kısıtlı imkânlar sunmaktadır. Okul dışı öğrenme ortamları ise değerleri fark ettirme, kazandırma ve değerlendirme konularında benzersiz fırsatlar sunmaktadır. Bu da okul dışı öğrenme ortamlarında öğrencilerin değerleri daha kolay, etkili, anlamlı ve kalıcı olarak kazanabilmesine zemin hazırlamaktadır. Ancak seçilen okul dışı öğrenme ortamının kazandırılmak istenen değere uygun olması gerekmektedir. Örneğin; çevre gezisinde doğal mirasa duyarlılık, doğa sevgisi, doğaya saygı; müze gezisinde kültürel mirasa duyarlılık, sorumluluk; şehitlikte vatanseverlik değerinin kazandırılması daha uygun olacaktır (Çalışkan ve Yıldırım, 2021).

Okul Öncesi Eğitimde Okul Dışı Öğrenme Ortamları

Okul öncesi eğitim, 0-6 yaş aralığındaki çocukların gelişim alanlarının çok yönlü desteklendiği eğitim kademesidir. Bu dönem, hedeflenen insan profilinin yetiştirilmesi için ilk basamaktır. Okul öncesi dönemde verilen eğitimle doğaya değer veren ve doğaya karşı sorumluluklarının farkında olan çocuklar yetiştirmek mümkündür. Çevreye duyarlı insanların yetiştirilmesi için okul öncesi eğitimin okul dışı öğrenme ortamlarında yapılması önemlidir (Daş, Aslan ve Yadigaroglu, 2021).

Okul dışı öğrenme ortamları, yenilikçi uygulamalar bağlamında Türk eğitim sisteminin içinde gittikçe önem kazanmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 2023 Eğitim Vizyonu'nun hem temel eğitim hem de ortaöğretim kademelerindeki hedeflerinde bunu görmek mümkündür (Şen, 2019). Bu vizyondan sonra Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzu" hazırlanmıştır. Bu kılavuz, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenler ve öğrencilerin; müzeler, bilim merkezleri, sanat merkezleri, tarihi ve kültürel mekânlar, kütüphaneler, doğal sit alanları ve ören yerleri, teknoparklar, ziyarete açık endüstriyel kuruluşlar ile üniversiteler gibi okul dışı öğrenme ortamlarını eğitim/öğretim programlarıyla ilişkilendirilerek daha etkin kullanması; bu ortamları daha yakından tanınması, öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır (MEB, 2019, s. 4). Ayrıca İl Millî Eğitim Müdürlükleri, Türkiye'nin tamamında tüm kademeler için okul dışı öğrenme ortamları kılavuzları hazırlamışlardır. Bu kılavuzlarda her kazanım için okul dışı öğrenme ortamları ve etkinlik önerileri bulunmaktadır (Dere ve Çifçi, 2021).

2013 Okul Öncesi Eğitim Programında, çocukların çok yönlü gelişimi, zengin öğrenme deneyimleri aracılığıyla bilişsel, dil, sosyal-duygusal ve motor gelişim alanlarının gelişimi ve öz bakım becerilerini kazanmaları ve ilkökula

hazır olmaları hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda bu program; ilköğretimde kazandırılması amaçlanan problem çözme, akıl yürütme ve yaratıcılık gibi ortak becerilerin kazandırılmasını içermektedir. Bunun yanında çocuk merkezli olan bu program, bütün gelişim alanlarının geliştirilmesi esasına dayanan gelişimsel bir programdır. Programda kazanım ve göstergeler bulunmaktadır. Okul öncesi eğitiminin dayandığı temel ilkelere göre program, keşfederek öğrenmeyi ve yaratıcılığın gelişimini desteklemektedir (Aşkar, 2021; MEB, 2013).

İlgili programda okul öncesi dönemde çocuğun keşfetmesinin ve yaratıcılığının desteklenmesi için kullanılacak çevrenin imkânları önemsenmektedir. Çocukların rahat ortamlarda serbest deneyimlerle becerilerini gösterebileceği ve bu nedenle öğrenme merkezlerinin dış mekânlarda da düzenlenmesi gerektiği programda ifade edilmektedir (Aşkar, 2021; MEB, 2013). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nın "Etkinlik Çeşitleri ve Açıklamaları", "Oyun Etkinliği" ve "Oyun Zamanı" bölümlerinde şu ifadelere yer verilmiştir:

•"Öğretmen veya çocuklar tarafından yapılandırılmış/yarı yapılandırılmış/yapılandırılmamış etkinlikler sınıf içinde yapılabileceği gibi açık havada da yapılabilir. Öğretmenlerin bu etkinlikleri mümkün olduğunca açık havada da gerçekleştirmesi beklenmektedir." (MEB, 2013, s. 42)

•"Çocuklar sadece sınıf içinde değil, açık havada da oyun oynayabilecekleri fırsatlardan yararlandırılmalıdır." (MEB, 2013, s. 47)

•"Güne başlama zamanının ardından bahçede, açık havada oyun oynanabilir, o gün yapılacak eğitimle ilgili olarak alan gezisine çıkılabilir veya sabah yürüyüşü yapılabilir." (MEB, 2013, s. 52)

Bu ifadelerin yanında programda şu ifade geçmektedir: "Etkinliklerde top, ip, tebeşir, hullahup, denge tahtası gibi yapılandırılmış materyaller gibi açık hava oyun materyallerinin kullanımına ek olarak doğanın çocuklara sunduğu farklı yapıdaki zeminler, tırmanma olanakları, denge için kullanılacak kütükler gibi materyal ve ortamlar da kullanılmalıdır." (MEB, 2013, s. 47) Bu ifadeden anlaşılacağı gibi etkinliklerde doğal materyallerden de yararlanılması gerektiği vurgulanmıştır (Aşkar, 2021).

Literatür Taraması

Okul dışı öğrenme ortamları, okul öncesi ve erken çocukluk eğitimi alanlarında geniş şekilde ele alınan bir konudur. Yurtdışında bu alanlarda yapılan çalışmalar incelendiğinde (Ånggård, 2010; Becker, Grist, Caudle ve Watson, 2018; Jidovtseff, Kohlen, Belboom, Dispa ve Vidal, 2021; Kos ve Jerman, 2013; MacQuarrie, Nugent ve Warden, 2015; Saleh, Latip ve Rahim, 2018; Valentini ve Bartolucci, 2019; Wojciehowski ve Ernst, 2018), araştırmaların büyük çoğunluğunda fen ve doğa etkinliklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Yurtiçinde yürütülen çalışmalarda ise (Alat, Akgümüş ve Cavali, 2012; Arnas ve Sarıbaş, 2020; Ata-Doğan ve Boz, 2019; Civelek ve Özyılmaz-Akamca, 2018; Çetken ve Sevimli-

Çelik, 2018; Çıtak ve Arabacı, 2017; Karamustafaoğlu, Ayvalı ve Ocak, 2018; Köseoğlu, Gökbulut, Pehlivanoglu ve Mercan, 2016; Mart, Alisinanoglu ve Kesicioğlu, 2015; Özer ve Yıldırım-Polat, 2019; Temiz ve Karaarslan-Semiz, 2019; Uludağ, 2017), dış mekânların, okul bahçelerinin ve bazı okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım durumları, mevcut şartları, özellikleri ve katkıları incelenmiştir. Bu çalışmalar içerisinde mevcut araştırmaya en yakın çalışma, Uludağ (2021) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklara gelişimsel, bilişsel ve sosyal-duygusal açıdan; öğretmenlere ise eğitim süreçleri, mesleki ve kişisel gelişim açısından sağladığı çeşitli avantajlar vurgulanmıştır. Alanyazındaki araştırmalar dikkate alınarak tasarlanan mevcut araştırmada ise okul öncesi eğitiminde kullanılan okul dışı öğrenme ortamlarının pedagojik katkılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Okul öncesi öğretmenleri, okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda hangi gelişim alanlarını ve öz bakım becerilerini geliştirdiğini düşünmektedir?

2. Okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda geliştirdiği beceriler hakkındaki tecrübeleri nelerdir?

3. Okul öncesi öğretmenleri, okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklara hangi değerleri kazandırdığını gözlemlemişlerdir?

4. Okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının öğretim sürecine katkıları hakkındaki görüşleri nelerdir?

Yukarıda yer alan araştırma sorularına yönelik ulaşılan sonuçların okul öncesi eğitiminde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına farklı perspektifler kazandırması beklenmektedir.

Yöntem

Okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının pedagojik katkıları hakkında deneyimlerinin incelendiği bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) araştırma deseni kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırmada insanların farkında olduğu tecrübeler üzerinden bakış açıları incelenir. Bu kapsamda araştırmacı, tecrübeden yansıyanları ve görünenleri tanımlayarak açıklamaya çalışır (Gallagher, 2012). Araştırmacı, aktif olarak okul öncesi öğretmenliği yapmadığı için fenomenolojik araştırma türlerinden betimleyici fenomenoloji yaklaşımı tercih edilmiştir. Bilindiği gibi betimleyici fenomenoloji; insanların ne bildikleri ile ilgilenir. Betimleyici fenomenolojide amaç, bireylerin algı ve deneyimlerini betimlemektir (Ersoy, 2019). Bu türde deneyimler, detaylı bir şekilde yorumlanmak yerine olduğu gibi sunulmaya çalışılır. Bu nitelikleri dikkate alarak araştırmacı, okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımını hakkındaki görüşlerini, deneyimlerini ve

algılarını betimleyerek okuyucu için anlaşılır hale getirmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmacının çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Konya’da Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı çeşitli bağımsız anaokullarında görev yapan 20 kadın okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenler amaçlı örnekleme türlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Amaçlı örneklemede benzer özelliklere sahip olan homojen gruplar seçilir (Çepni, 2012). Burada araştırmacı, amacına en uygun örnekleme seçmek için kendi yargısını kullanır (Balcı, 2015). Ölçüt örneklemede ise gözlem birimleri belirli

özelliklere sahip kişiler, olaylar ya da durumlardan oluşur ve örneklem için belirlenen kriteri karşılayan birimler bu örnekleme dâhil edilir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Bu nitelikler dikkate alınarak görüş, deneyim ve algıların çeşitliliğini sağlamak için çalışma grubunda yer alan okul öncesi öğretmenlerinin farklı okullardan ve kıdemlerden olmasına özen gösterilmiştir. Ayrıca araştırma etiği gereği çalışmaya katılan öğretmenlerden yazılı/sözlü onam alınmış (EK-1) ve gerçek isimlerinin yerine takma isimler (K1, K2, K3, ...) kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlere ait demografik bilgiler aşağıdaki Çizelge 1’deki gibidir:

Çizelge 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Kod	Yaş	Üniversite	Kıdem	ODÖ Eğitimi Alma Durumu	İhtiyaç Hissetme Durumu	Yeterli Hissetme Durumu
K1	40	Selçuk Üniversitesi	18	Hayır	Evet	Evet
K2	37	Anadolu Üniversitesi	13	Hayır	Evet	Evet
K3	33	Selçuk Üniversitesi	12	Evet	Evet	Evet
K4	41	Selçuk Üniversitesi	19	Evet	Evet	Evet
K5	38	Selçuk Üniversitesi	12	Hayır	Hayır	Evet
K6	34	Ankara Üniversitesi	13	Hayır	Evet	Hayır
K7	48	Selçuk Üniversitesi	24	Evet	Evet	Hayır
K8	44	Selçuk Üniversitesi	17	Hayır	Evet	Hayır
K9	41	Selçuk Üniversitesi	18	Hayır	Evet	Hayır
K10	40	Selçuk Üniversitesi	15	Hayır	Evet	Evet
K11	50	Selçuk Üniversitesi	30	Hayır	Evet	Evet
K12	42	Selçuk Üniversitesi	22	Hayır	Evet	Hayır
K13	40	Anadolu Üniversitesi	16	Evet	Evet	Evet
K14	48	Gazi Üniversitesi	24	Hayır	Evet	Hayır
K15	42	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	18	Hayır	Evet	Hayır
K16	41	Anadolu Üniversitesi	15	Hayır	Hayır	Evet
K17	40	Selçuk Üniversitesi	18	Hayır	Hayır	Evet
K18	42	Anadolu Üniversitesi	11	Hayır	Evet	Hayır
K19	42	Selçuk Üniversitesi	20	Hayır	Evet	Hayır
K20	44	Selçuk Üniversitesi	23	Hayır	Evet	Evet

Çizelge 1’de görüldüğü gibi, öğretmenlerden yalnızca 4’ü okul dışı öğrenme ortamları (müze eğitimi) hakkında eğitim almışlardır. Öğretmenlerin 17’si eğitim alma ihtiyacı olduğunu belirtmesine rağmen katılımcıların neredeyse yarısından fazlası kendisini okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma konusunda yeterli hissetmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında Konya’nın Meram ve Selçuklu ilçelerinde hizmet veren anaokulları ziyaret edilerek önce okul müdürleriyle görüşme yapılmıştır. Görüşmede öncelikle alınan izin belgesi sunulmuştur. Ardından okul müdürlerinin rehberliğinde öğretmenlere çalışma tanıtılmış ve araştırmaya katılmaları talep edilmiştir. Ardından araştırmaya katılmayı kabul eden okul öncesi öğretmenleriyle görüşmeler yüz yüze yürütülmüştür. Görüşmeler, okulların sessiz bir sınıfında ya da müdür odasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılara araştırma konusunda bilgi verilerek oturumun kaydedileceği anlatılmıştır. Ses kaydı alınmasını ve elde

edilecek verilerin araştırma kapsamında kullanılmasını kabul eden öğretmenlerle 20-55 dakika arasında değişen görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler tamamlandıktan sonra tüm kayıtlar birebir yazıya aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen verileri değerlendirmek için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde araştırmacı, birbirine benzeyen verileri belirli temalar çerçevesinde bir araya getirir ve bunları okuyucunun anlayabileceği şekilde analiz ederek yorumlar (Çepni, 2012). Ayrıca araştırmacı, bir mesajın belli özelliklerinin objektif ve sistematik olarak tanınmasına yönelik çıkarımlar yapar (Büyüköztürk vd., 2013). İçerik analizi kapsamında görüşme dökümleri, tamamen okunarak çeşitli notlar alınmış ve kullanılabilir potansiyel alıntılar belirlenmiştir. Ardından görüşme dökümleri kodlanmış, bu kodlardan kategorilere ve temalara ulaşılmıştır. En son aşamada ise analiz edilerek yorumlanmıştır.

Veri analizinin güvenilirliği ve geçerliliğini sağlamak için farklı araştırmacılar tarafından önerilen uzman incelemesi, zengin ve yoğun tanımlama, karşıt durumları sunma, sayıları kullanma ve karşılaştırma gibi yöntemler (Maxwell, 2018; Merriam, 2013; Neuman, 2014) kullanılmıştır. İlk olarak 2 okul öncesi eğitimi alan uzmanından görüş alınmıştır. Uzmanlar, bulgularda örtüşen bazı bölümlerin birleştirilmesini, bazı temalarda kullanılan ilgisiz alıntılar çıkarılmasını ve bazı bölümleri destekleyici yeni alıntılar eklenmesini önermişlerdir. Böylece uzmanların eleştirileri doğrultusunda bulgularda düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca verileri zengin ve yoğun bir şekilde betimlemek için doğrudan alıntılar kullanılmıştır. Bunların dışında görüş, deneyim ve algıların yoğunlaştığı unsurları ve karşıt durumları göstermek için frekans tabloları oluşturulmuştur. Son olarak veriler, karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın Etik İzinleri

Bu araştırmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde değinilen tüm

kurallara riayet edilmiştir. Yönergenin ikinci bölümünün “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığında vurgulanan eylemlerden kaçınılmıştır.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Etik değerlendirme kararının tarihi: 07.09.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E-60263016-050.06.04-72251

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenleriyle yürütülen görüşme sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Gelişim Alanlarına Katkıları

Okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların farklı gelişim alanlarına ve öz bakım becerilerine olan katkıları incelenmiş ve Çizelge 2’de sunulmuştur.

Çizelge 2. ODÖO’nun Katkı Sağladığı Gelişim Alanları

Bilişsel Gelişim	Sosyal-Duygusal Gelişim	Dil Gelişimi	Motor Gelişim	Öz Bakım Becerileri
Düşünme (7)	Sosyalleşme (11)	İletişim kurma (19)	Hareket etme (18)	El yıkama ve temizleme (8)
Bilgi edinme (5)	Farklı insanlarla tanışma (3)	Kelime dağarcığının gelişmesi (9)	Küçük kas gelişimi (13)	Yardım almadan kıyafetlerini giyebilme (8)
Merak etme (2)	Özgüven kazanma (2)	Kendini ifade etme (4)	Büyük kas gelişimi (7)	Kendi eşyalarını koruma ve taşıma (7)
Fark etme (2)	Bağımsız hareket etme (1)	Cümle kurma (1)	Koordinasyon (1)	Tuvalet ihtiyacını kontrol etme ve giderme (5)
Hatırlama (2)	Yardımlaşma (1)			Kendini koruma (2)
Algılama (2)	Sırada bekleme (1)			Beslenmesini yapabilme (2)
Matematiksel kavramlar öğrenme (1)	Grup etkinliklerine katılma (1)			Giyilerini temiz tutma (1)
Araştırma yapma (1)				Emniyet kemerini bağlama (1)
Sınıflandırma yapma (1)				

Bilişsel Gelişim Alanına Katkıları

Çizelge 2 incelendiğinde katılımcılar, okul dışı öğrenme ortamlarının bilişsel gelişim alanına yönelik en fazla “düşünme” (7) ve “bilgi edinme” (5) konularında katkı sağladığına değinmiştir. Okul dışı öğrenme ortamlarının bilişsel gelişime katkılarına değinen öğretmenlerden K2, şunları aktarmıştır:

“Müzedede ne varmış, kaç yıldan önce varmış, öncekiler neymiş, sonrakiler neymiş, önceden neleri kullanıyormuş gibi araştırmalar yapmaları bilişsel alanla ilgili.”

Öğretmen, çocukların müze ortamında eski dönemdeki yaşama dair sorular sorması ve bilgi edinmelerini bilişsel katkılar arasında değerlendirmiştir. Bir başka öğretmen K16, ODÖO’nun bilişsel gelişime katkısını şu şekilde açıklamıştır:

“Sonbahar mevsimini anlatırken, sonbahar yapraklarını döktüğünü bizzat görüyor, onu algılıyor, bilişsel becerisine katkı sağlıyor. Sonbahar

mevsimini açık bir şekilde görerek ve yaşayarak kavıyor onu. Bilişsel gelişimine katkı sağlıyor.”

Görüldüğü gibi öğretmen, sonbahar örneği üzerinden doğal ortamda mevsimi çocuğun algılamasına vurgu yapmaktadır. Bunların dışında katılımcılar, okul dışı öğrenme ortamlarındaki faaliyetlerin öğrencileri düşünmeye ve soru sormaya teşvik ettiğini, merak duygularını beslediğini ve bazı matematik kavramlarını öğrenmelerine katkı sağladığını düşünmektedir. Bu bulgulara dayanarak okul dışı öğrenme ortamlarının bilişsel gelişim alanını desteklediğini söylemek mümkündür.

Sosyal-Duygusal Gelişim Alanına Katkıları

Çizelge 2 incelendiğinde katılımcılar, okul dışı öğrenme ortamlarının sosyal-duygusal gelişim alanında en fazla “sosyalleşme”ye (11) katkı sağladığına değinmiştir. Buna yönelik öğretmenlerden K17, şunları aktarmıştır: “En başta bence sosyal anlamda onları geliştiriyor. Çünkü okul dışında farklı bir ortama giriyorlar.

Kendi okullarının dışında farklı kuralları var, farklı davranış şekilleri var. Farklı davranışları gerekiyor, okul gibi değil. Oradaki kişilerle sosyalleşiyorlar.” Alıntıda öğretmen, çocukların çevresindeki kişilerle etkileşimde bulunmalarından bahsetmiştir. K16 da “Sosyal duygusal alana daha çok katkı sağlıyor. Orada sosyalleşiyor çocuk zaten.” şeklindeki ifadesiyle çocukların okul dışı öğrenme ortamlarında diğer insanlarla kaynaştığına dikkat çekmektedir. Benzer şekilde K13 de bu ortamların sosyalleşmeye katkısını şu şekilde örneklemiştir:

“Daha çok sosyalleşiyor, arkadaşları ile iletişime geçtikleri için, çevre ile. Daha doğrusu farklı türlerde iletişime geçtikleri için daha çok girişken oluyorlar. Mesela konuşamayan ya da çekingen olan öğrencimiz daha soru sormaya başlıyor. Daha çok göz teması kuruyorlar, daha rahat iletişim halinde oluyorlar büyüklerle, kendi arkadaşlarıyla.”

K13, çocuğun okul dışı öğrenme ortamlarında arkadaşlarının yanında farklı insanlarla tanıştığı ve iletişime geçtiği için sosyalleştığını anlatmıştır. Öğretmenlerden K8 de bu ortamların sosyalleşmeye katkısını yaşa göre farklılaşmasına da değinerek şu şekilde aktarmıştır: “Sosyalleşmek hoşlarına gidiyor ama dediğim gibi 3-4 yaş grubu değil, 5-6 yaş çok seviyor.” Başka bir deyişle; sosyalleşme katkısı, 5-6 yaş grubu çocuklarda daha etkili olmaktadır.

Okul dışı öğrenme ortamlarının “bağımsız hareket etme”yi desteklediğini düşünen K3, bu durumu şöyle açıklamıştır:

“Aile dışında ya da okul dışında bir yerlere gitme, tek başlarına hareket edebilme yeteneklerini geliştirmeye yönelik bence çok büyük katkısı var. Servise binme, ilk defa aileleri olmadan, öğretmen rehberliğinde okul dışında bir yere gitmelerinin onlara gelişimsel olarak büyük etkisi var.”

K3, çocukların aileden bağımsız olarak farklı ortamlara gitmesinin çocuğun gelişimine katkı sağladığını söylemiştir. Benzer şekilde K8 de bu konuya yönelik şöyle düşünmektedir: “Artık bağımsızlaşmak istiyorlar. O bağımsızlığın, özgürlüğün zevkini tatmaya başladıkları için bir yerlere gitmek çok hoşlarına gidiyor.” Görüldüğü gibi öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımının çocukların bağımsızlık değerini beslediğine dikkat çekmektedir.

Bunların dışında katılımcılar, “Sosyal-Duygusal Gelişim” boyutunda okul dışı öğrenme ortamlarının “özgüven kazanma” (2), “yardım etme” (1), “sırada bekleme” (1) ve “grup etkinliklerine katılma” (1) gibi katkılarının olduğunu da ifade etmişlerdir. Bu bulgulara dayanarak, okul dışı öğrenme ortamlarının sosyal-duygusal gelişim alanını desteklediğini söylemek mümkündür.

Dil Gelişim Alanına Katkıları

Çizelge 2’ye bakıldığında katılımcıların okul dışı öğrenme ortamlarının dil gelişim alanına yönelik en fazla “iletişim kurma” (19) konusunda katkı sağladığına değinmiştir. Bunu sırasıyla “kelime dağarcığının gelişmesi” (9), “kendini ifade etme” (4) ve son olarak da

“cümle kurma” (1) takip etmiştir. Öğretmenler, okul dışı öğrenme ortamlarının iletişim konusundaki katkılarını konuşma, anlatma, soru sorma ve cevap verme ile ilişkilendirmişlerdir. Buna yönelik öğretmenlerden K12, şunları aktarmıştır:

“Dil gelişimini de güzel etkiliyor. Çünkü grup halinde gittiğimiz için başka sınıftaki çocuklarla da iletişimde bir kuvvetlilik oluyor. Başka öğretmenlerle iletişime giriyorlar. Çekingen olan çocuklar daha iyi, arkadaşlarıyla daha iyi konuşuyor. Birbirleri ile iletişimleri iyi oluyor yani dil gelişim anlamında güzel gelişmeler sağlıyor.”

Öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların diğer çocuklarla ve öğretmenlerle iletişim kurduğunu, böylece dil gelişimlerinin desteklendiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerden K14 de iletişim kurmaya yönelik şunları söylemiştir: “Genelde karşılarındaki insanlarla iletişime geçerek ya da orada soru sorarak ya da sorulan sorulara cevap vermeye çalışarak... Bu şekilde dil gelişimlerine katkı sağlıyor.” Öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların soru sorarak ve cevap vererek iletişime geçtiklerini, bunun da dil gelişimlerine katkı sağladığını ifade etmiştir. Benzer şekilde öğretmen K15 de iletişim kurmaya şu şekilde değinmiştir: “Orada sorular soruyor, heyecanlanıyor, daha çok üretiyor. Yani gözlemledikçe daha çok konuşuyor, soruyor. Orada sohbet ediyorlar diğer kişilerle. Onların sorularına cevap veriyorlar, onların konuştuklarını dinliyorlar. Daha çok öğrenmiş oluyorlar.” Görüldüğü gibi öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların konuşma, dinleme ve soru sorma yoluyla iletişime geçtikleri için bu sürecin dil gelişimine katkı sağladığına dikkat çekmektedir.

Okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların kelime dağarcığının gelişmesine katkı sağladığına yönelik K1 ise deneyimlerini şu şekilde aktarmıştır: “Dil gelişiminde de farklı kelimeler öğrenebiliyor. Oradaki materyalleri, bulduğu şeyin ne anlama geldiğini öğreniyor, kelime hazinesini geliştiriyor.” Bir diğer öğretmen K12, kelime dağarcığının nasıl geliştiğini örneklerle şöyle anlatmıştır: “Çocuklar orada doğada şarkı söylüyor, kelime dağarcığı gelişiyor açık havada. Mesela o gün kozalakları dizdiler, saydılar. Sayma çalışmaları yaptılar, kaç tane topladık... Renk kavramı ilişkili yaprakların renklerini saydılar işte, sarı, kırmızı hepsi vardı çünkü sonbahardan dolayı.” Görüldüğü gibi, öğrenciler çeşitli etkinliklerle kelime bilgisini geliştirmektedir.

Öte yandan okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların kendini ifade etmelerine ve cümle kurmalarına katkı sağladığını düşünen öğretmenlerden K20, şunları belirtmiştir: “Dil gelişiminde kendini ifade ediyor. Gezide ne öğrendik diyorum. Cümle kurmaya başlıyor, anlatıyor derdini ya da olumsuz yaşadığı bir şeyi.” Tüm bu alıntılara dayanarak, okul dışı öğrenme ortamlarının dil gelişim alanını desteklediğini söylemek mümkündür.

Motor Gelişim Alanına Katkıları

Çizelge 2’ye göre katılımcılar, okul dışı öğrenme ortamlarının motor gelişim alanına yönelik en fazla “hareket etme” (18) konusunda katkı sağladığına

değmişlerdir. Hareket etme; yürüme, tırmanma, koşma, yuvarlanma, dönme, atlama, zıplama, yere uzanma ve inme-binme davranışları ile ilişkilendirilmiştir. Buna yönelik K17, geniş bir şekilde şunları aktarmıştır:

“Gittiğimiz alana göre... Bir Kozağaç’a geziye götürdüyseniz çocuklar koşuyor, oksijen alıyor bol bol... Okul ortamının dışına çıkıyor, oksijen alıyor, koşuyor, hareket ediyor, arkadaşlarıyla oynuyor, bedensel gelişimine katkı sağlıyor.”

Alıntıya göre çocukların rahatça hareket edebileceği alanlara gidildiğinde motor gelişim alanı daha fazla desteklenebilmektedir. Okul dışı öğrenme ortamlarının hareket etmeyi sağladığına yönelik K12, şunları söylemiştir: “Açık hava olduğu için tabii hareketliydik. Oradaki ağaçlardan, şeylerden koşular, zıpladılar.” Öğretmen, açık hava alanları ile çocukların hareket etmelerini ilişkilendirmiştir. Benzer şekilde K6 da, “Eğer ortam müsaitse oyun etkinliklerini mutlaka ele alıyoruz. Aldığımız bütün oyun etkinlikleri alanı [motor gelişimi] desteklemiş oluyor.” şeklindeki ifadeyle okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan oyun etkinliklerinin motor alana hitap ettiğine değinmiştir.

Hareket etmenin yanında okul dışı öğrenme ortamları, “büyük kas gelişimi” (13) ve “küçük kas gelişimi”ni (7) desteklemektedir. Öğretmenlerden K9 bu ortamların hem büyük hem de küçük kasların gelişimine nasıl katkı sağladığını şu şekilde ifade etmiştir: “Orada servise binmesi bile bence büyük-küçük kaslarını rahatlıkla kullanabilmesini açıklıyor. Orada kendi parmaklarını, ellerini kullanıyor. Kaslarını çok rahat hareket ettirebiliyorlar. Bazen bir topla, bazen iple arkadaşları ile serbest oynarken görüyorum.” Öğretmen, bir alan gezisinde çocukların yaptığı hemen her faaliyetin büyük ve küçük kas gelişimine katkı sağladığına inanmaktadır.

Öğretmenlerden K16 ise diğer meslektaşlarından farklı olarak yalnızca büyük kas gelişimine odaklanarak şunları söylemiştir:

“Yaptığımız geziler, işte el becerilerini geliştirecek etkinlikler olmadığı için... Yani belki de toplama, zıplama hani büyük kas becerileri ile ilişkili şeyler sağlıyor ama ince motor becerisine çok fazla bir katkısı olduğu söylenemez. Daha çok büyük kas gelişimi ile alakalı katkılar sağlıyor.”

Öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarının küçük kas gelişiminden ziyade büyük kas gelişimini desteklediğini söylemiştir. K16’nın aksine yapılan bazı etkinliklerle küçük kas gelişiminin desteklendiğini düşünen K8, düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: “Emniyet kemerini bağlamayı öğrettim ben. Diyorum ki, kendin bağla, yanlış da bağlasan kendin bağla diyorum ve o parmak kasları çok iyi gelişiyor hocam.”

Görüldüğü gibi öğretmen, verdiği örnekle çocukların küçük kas gelişiminin desteklendiğini belirtmiştir. Tüm bu alıntılara dayanarak, okul dışı öğrenme ortamlarının motor gelişim alanını desteklediğini söylemek mümkündür.

Öz Bakım Becerilerine Katkıları

Çizelge 2 incelendiğinde katılımcılar, okul dışı öğrenme ortamlarının öz bakım becerilerine yönelik en fazla “el yıkama, temizleme” (8), “yardım almadan kıyafetlerini giyebilme” (8) ve “kendi eşyalarını koruma ve taşıma” (7) konularında katkı sağladığına değinmiştir. Bu ortamlarda el yıkama ve temizlemeye yönelik K2, şunları aktarmıştır: “Elleri kirlendiyse, yıkama ihtiyacı hissettiyse öğretmenim ellerim kirlendi ya da susadım deyip kendi suluğunu alıp gelmesi ya da ellerini yıkayacak olması öz bakım becerilerinin geliştiğinin işaretidir bence.” Alıntıda görüldüğü gibi öğretmen, alan gezisinde çocukların kendi temizlikleri konusunda sorumluluk almasını öz bakım becerilerinin gelişimine katkı olarak değerlendirmiştir.

Öte yandan öğretmenlerden K13 de, “Temizliğine dikkat etmeye çalışıyor. Bir yere dokunduğu zaman, ellerinin kirlendiğini fark ettiğinde hemen temizlemeye özen gösteriyor. Ellerini siliyor ya da yıkamaya gitmek istiyor açıkçası.” şeklindeki açıklamasıyla çocukların okul dışı öğrenme ortamlarında el temizliğine dikkat ettiklerini söylemiştir. Son olarak çocukların okul dışı öğrenme ortamlarında el temizliğine nasıl dikkat ettikleri konusundaki gözlemlerini K4, şöyle aktarmıştır: “Elleri kirleniyor, yani üstlerine değmemeleri gerektiğini biliyorlar, ellerini ne zaman nerede temizleyeceklerini biliyorlar.”

El ve kıyafet temizliğinin dışında okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların yardım almadan kıyafetlerini giyebilmelerine yönelik öğretmenlerden K10, şunları aktarmıştır:

Orada kendileri yapmaya çalışıyor. Burada bir yardımcı ablamız oluyor. Bazı şeylerde hemen yardımlarına koşuyorlar ama orada artık tek başlarına bir şeyleri baş etmeye, tek başlarına yapmaya çalışıyorlar. Mesela ayakkabısının cırt cırtı açılıyor ya da ceketini giymeyi kendisi yapabiliyor orada artık benim onlara çok fazla yardımcı olamayacağımı fark ettikçe kendi işini kendi yapıyor.

Görüldüğü gibi öğretmen, okul dışı öğrenme ortamları ile sınıf ortamının karşılaştırmasını yaparak çocukların okul dışında yardım almadan kıyafetlerini giyebildiklerini verdiği örnekle ifade etmiştir. Kıyafetleri giyebilmenin yanında okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların kendi eşyalarını korumasına ve taşımasına yönelik tecrübelerini öğretmenlerden K17, şu şekilde aktarmıştır: “Kendi eşyasına sahip çıkıyor, çantası varsa çantasını taşıyor, suluğu varsa suluğunu taşıyor, giderken giydiği ayakkabısını giyiyor, hazırlanıyor. Bunların hepsi öz bakım. Yani aslında kendi kendine yetebiliyor bir şekilde çocuk.”

Görüldüğü gibi öğretmen, bu ortamlarda çocukların kendi kendine yetebilme becerilerini tecrübe ettiklerine şahitlik etmiştir. Ayrıca okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların kendi “beslenmesini yapabilme” (2) konusundaki katkısına yönelik K8 şunları söylemiştir:

[Gezide] yere oturuyoruz, orada yemek yediğimiz zaman. Kendi yemeklerini açıp... bize bile ihtiyaç

duymuyorlar. Burada ‘Sütümü açamadım’, diyor. Ama orada öyle olmuyor. Yere oturuyorlar, peçetelerini seriyorlar, onu çıkarıp yiyorlar böyle. Birbirlerine ikram... Burada ikram etmezler ama orada ikram ediyorlar, orada farklı bir dünya oluyor sanki... Burada bizim rehberliğimizde, orada her şeyle baş başa... Derler ya doğa ile baş başa. Doğa ile baş başa olunca çok mutlu oluyorlar ve hepsini ben yapayım istiyorlar.

Görüldüğü gibi öğretmen, sınıf ortamı ile okul dışı öğrenme ortamlarının karşılaştırmasında çocukların kendi beslenmelerini başkalarından bağımsız bir şekilde kendilerinin yaptığını ve bu konuda istekli olduklarını gözlemlemiştir. Ayrıca yukarıda yer verilen görüşleri destekleyen K15, tüm katkıları bir arada şu şekilde sunmaktadır: “Kendi ceketini giymiş oluyor. Eğer ki orada, serviste terleyecek olursa kendi çıkarıyor, kendi giyiyor. En önemlisi çantası. Çantayı ne yapıyor? Kendi çantasına kendi sahip çıkmış oluyor. Pikniğe gittik yakın zamanda. Kendi başına yiyebiliyor. Bunlar da öz bakım becerisini geliştiriyor.”

Öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların yardım almadan kıyafetlerini giyebilmesi, kendi eşyalarını koruması, taşınması ve kendi beslenmesini yapabilmesinin öz bakım becerilerini geliştirdiğini ifade etmiştir. Bunların dışında katılımcılar, okul dışı öğrenme ortamlarının “tuvalet ihtiyacını kontrol etme ve giderme” (5), “kendini koruma” (2), “giysilerini temiz tutma” (1) ve “emniyet kemerini bağlama” (1) konularında çocuklara katkı sağladığını da ifade etmişlerdir. Son olarak okul öncesinde kullanılan okul dışı öğrenme ortamlarının tüm gelişim alanlarına katkıları olduğunu düşünen K14, görüşlerini şu şekilde özetlemiştir:

Bilişsel gelişim alanını nasıl etkiliyor? Bir kere akıllarında kalıyor. Algılıyorlar, anlıyorlar, görüyorlar, dokunuyorlar, deneyimliyorlar. Motor alanını nasıl etkiliyor? Yürüyorlar, koşuyorlar, dokunuyorlar. Zaten orada yaptığımız bir etkinlik parmakların çalışmasını sağlıyor. Öz bakım becerilerine katkı sağlıyor. Neden? Kendi başlarına bir yere gitmeyi, sorumluluk almayı, eşyalarını toparlamayı, giyinmeyi, soyunmayı, eşyalarını orada bırakmamayı öğreniyorlar. Sosyal anlamda gittikleri yerle iletişim kurmayı, farklı insanlarla iletişime geçmelerine yardımcı oluyorsun. Görevlilere soru sormayı, onları dinlemeyi öğreniyorlar. Toplum içinde nasıl davranmaları gerektiği konusunda bilgi sahibi oluyorlar.

Öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların bilişsel, motor ve sosyal-duygusal gelişim alanları ve öz bakım becerilerine yönelik katkıları geniş ve açıklayıcı bir şekilde ifade etmiştir. Tüm bu bulgulara dayanarak, okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların bilişsel, sosyal-duygusal, dil, motor gelişim alanları ve öz bakım becerilerinin gelişimini desteklediğini ve çocuklara katkı sağladığını söylemek mümkündür.

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Geliştirdiği Beceriler

Okul öncesi öğretmenlerinin kullandıkları okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda geliştirdiği beceriler incelenmiş ve Çizelge 3’te sunulmuştur.

Çizelge 3. Geliştirilen Beceriler

Beceriler	f
İletişim	10
Gözlem	9
Yaratıcı düşünme	8
Öz denetim	8
İş birliği	6
Uyum sağlama	5
Eleştirel düşünme	2
Sorgulama	2
Ekolojik okuryazarlık	1
Mekân algılama	1
Karar verme	1
Empati	1

Katılımcılara göre, okul dışı öğrenme ortamları çocuklarda en fazla “iletişim” (10) becerisini geliştirmektedir. Bu konuda K13, şunları anlatmıştır: “İletişimi mesela konuşmayan, birbiriyle konuşmayan öğrencimiz bile konuşuyor. Hani normalde konuşmak istemez ya da birbirlerinden uzak duran öğrenciler farklı bir ortama girdiğiniz için tabii ki arkadaşını daha yakın görüyor ve konuşuyor. Gelişim güzel yani olumlu yönde gidiyor.” Alıntıda öğretmen, çekingen ya da birbiriyle konuşmayan öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamlarında etkileşime geçtiğine, dolayısıyla bu ortamların çocukların iletişim becerisini geliştirmesine yardımcı olduğuna değinmiştir. Benzer şekilde K18 de çocukların bu ortamlarda iletişim becerilerinin geliştiğini şu şekilde ifade etmiştir: “Çocuklar kendini ifade edebiliyor. Kendi düşüncelerini, kendi isteklerini dile getirebiliyorlar. Ve arkadaş ortamlarına hani bunu da anlatabiliyor kendini, artık özgüvenini kazanmış oluyor.” Görüldüğü gibi öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda kendini ifade etme ve anlatma becerilerini geliştirdiğine vurgu yapmaktadır.

Okul dışı öğrenme ortamlarının “iletişim”den sonra çocuklarda en fazla geliştirdiği beceri, “gözlem”dir (9). Buna yönelik olarak K12, şunları aktarmıştır: “Gözlem becerisi, zaten gittiğiniz zaman kendi kendine oluşan bir şey. Çocuk doğaya girdiği zaman keşfetmeye çalışıyor, gözlem yapabiliyor yani. Yaptıklarının da sonuçlarını size anlatıyor ‘Öğretmenim burada bu olmuş, burada bu olmuş, şunu yapmalıyız.’ şeklinde.” K12’nin görüşleri incelendiğinde, okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların kendiliğinden gözlem yapmaya başladığına ve edindiği bilgileri paylaştığına dikkat çektiği görülmektedir. Aynı zamanda bu örnekte çocukların gözlemlediklerini anlatma çabası da anlaşılmaktadır.

Okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda “gözlem”den sonra en fazla geliştirdiği beceriler “yaratıcı düşünme” (8) ve “öz denetim”dir (8). Yaratıcı düşünme becerisine değinen öğretmenlerden K17, deneyimini şu şekilde aktarmıştır: “Seramik alanına gittiyse orada işte diyelim ki farklı ürünler çıkartıyor.” Bunun yanında “Kendileri, nerede ne yapmaları gerektiğini öğreniyorlar.

Öz denetimlerini bu şekilde geliştirmiş oluyorlar.” diyen K4, bu ifadeleriyle öz denetim (çocukların kendi davranışlarını kontrol etmelerine) becerisine değinmektedir. Ayrıca çocukların öz denetim becerisini kazanma durumlarını şu gözlemlerle anlatmıştır: “Özdenetim. Ondan başlayalım. Ne yapıyoruz? Sıra oluyoruz mesela ya da benim yanımdan ayrılmamaları gerektiğini biliyorlar. Farklı yerlere gitmemeleri gerektiğini biliyorlar. Dış ortamda kaybolabileceklerini biliyorlar ya da farklı zararlar görebileceklerini biliyorlar. İster istemez özdenetim gelişiyor.”

Görüldüğü gibi K4 de okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların kendi davranışlarını kontrol etmeleri ile öz denetim becerisi arasında ilişki kurmuş ve okul dışı öğrenme ortamlarının öz denetim becerisini nasıl desteklediğini açıklamıştır. Bunların yanında K17, çocukların okul dışı öğrenme ortamlarında daha sorgulayıcı düşündüklerine, K8 ise küçük ve büyük yaş gruplarıyla gittikleri bir gezide büyük yaş grubundaki çocukların, küçüklerin yapamadıkları bazı işlerde kendilerinden örnek vererek yardımcı olmalarını “empati” becerisinin gelişimiyle ilişkilendirmiştir. Değinen örneklerin dışında katılımcılar, okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda “iş birliği” (6), “uyum sağlama” (5), “eleştirel düşünme” (2), “ekolojik okuryazarlık” (1), “mekân algılama” (1) ve “karar verme” (1) becerilerini de geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Tüm bunlara dayanarak, okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda farklı becerilerin gelişimini desteklediğini söylemek mümkündür.

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Geliştirdiği Değerler

Okul öncesi öğretmenlerinin, kullandıkları okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda geliştirdiğini düşündükleri değerler incelenmiş ve Çizelge 4’te sunulmuştur.

Çizelge 4. Geliştirilen Değerler

Değerler	f
Saygı	14
Yardımseverlik	13
Sorumluluk	11
Sevgi (Hayvan vb.)	10
Çevre bilinci ve farkındalığı	10
Hoşgörü	9
Özgüven	8
Paylaşma	6
Duyarlılık	6
Sabır	4
Tasarruf	3
Dayanışma	2
Şefkat	2
Bağlılık	1
Bağımsızlık	1
Temizlik	1
Cömertlik	1
Merhamet	1
Özsaygı	1
Eşitlik	1
Adalet	1

Çizelge 4 incelendiğinde, katılımcılara göre, okul dışı öğrenme ortamları çocuklarda en fazla sırasıyla “saygı” (14), “yardımseverlik” (13), “sorumluluk” (11), “sevgi” (10) ve “çevre bilinci ve farkındalığı” (9) değerlerini geliştirmektedir. Saygı değerinin gelişimi, çevre, insan ve diğer canlılara olmak üzere çeşitli boyutlarda gözlenmiştir. Okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda saygı değerini geliştirdiğine değinen öğretmenlerden K11, deneyimini şu şekilde paylaşmıştır: “Müzeye gittiğinde geçmişini tanıyor, geçmişine saygı duyuyor, kültürünü öğreniyor. Doğaya gittiğinde de canlılara saygı duymayı, onlarla birlikte yaşamayı, onlara zarar vermemeyi öğreniyor.” Öğretmene göre çocukların, müzeye gittiğinde geçmişine minnettarlığı, doğaya çıktığında diğer canlılara olan duyarlılığı artmaktadır.

Okul dışı öğrenme ortamlarının “yardımseverlik” değerini kazandırdığını düşünen K16 da bu değere değinmiştir: “Yardımlaşmada da aynı şekilde. Atıyorum arkadaşı çantasını toparlayamadıysa çantasını topluyor, onun servise binmesine yardımcı oluyor. ‘Hadi hazırlanalım.’ diyor, uyarıda bulunuyor. Yardımcı oluyor tabii.” Görüldüğü gibi öğretmen, bir alan gezisindeki tecrübesi üzerinden çocuklar arasındaki yardımlaşmaya değinmiştir.

Okul dışı öğrenme ortamlarının “sorumluluk” değerini kazandırdığını düşünen öğretmenlerden K6 da bunu şu şekilde anlatmıştır: “Kesinlikle sorumluluk. Aslında yardımlaşma değeri oluyor. Çünkü çocuk gitmeden önce konuştuğumuz kuralları uygulamaya çalıştığı için... Oranın bir sorumluluğu var. Sorumluluk duygusunu mutlaka geliştiriyor.” Öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarında kurallara uyanın sorumluluk değerinin kazanılmasına yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Sorumluluk değerini öğretmenlerden K11 de şu şekilde açıklamıştır: “Gittiğinde sorumluluk duygusu geliyor. Doğaya karşı sorumlu olduğunu... İşte çöpe, yere çöpe atmadan çöp kutusunu kullanmayı öğreniyor. Ne yapıyor? Doğaya karşı sorumluluğunu öğreniyor.”

Görüldüğü gibi K11, okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların edindiği tecrübenin çocukların doğaya karşı sorumluluk, saygı ve duyarlılık değerlerini birlikte geliştirdiğine dikkat çekmektedir. Ayrıca öğretmenlerden K14, “Sevgi, ağaçlara duyulan sevgi, hayvanlara duyulan sevgi, bitkilere duyulan sevgi...” ifadesiyle okul dışı öğrenme ortamlarında kazanılan sevgiyi ağaç, hayvan ve bitkilere duyulan sevgi bağlamında ele almıştır. Bunların yanında okul dışı öğrenme ortamlarının çevre bilinci ve farkındalığı kazandırdığına yönelik öğretmen K16, geniş bir açıklama yapmıştır:

Mesela oradaki ağaçlar hakkında sohbet ettiğimizde ağaçların işte ne kadar sürede büyüdüğü ile alakalı, ona zarar vermememiz ile alakalı bir konuşma ve bir etkinlik yaptığımız zaman çocuklarda tamamen bir çevre bilinci oluşmuş oluyor. Mesela bir göl görüp suların nasıl kullanıldığı hakkında, suların evimize nasıl geldiği hakkında, orada bilgi verdiğimizde, çocuk eve gittiği zaman suyu daha dikkatli kullanmaya başlıyor. Ağacın dalını koparıp çekmiyor ya da ağaca

fidanlara zarar verecek bir şey varsa onu uzaklaştırıyor. Bu şekilde oluşturmuş oluyoruz. Görüldüğü gibi öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan etkinliklerin çocuğun hayatına çevre farkındalığı ve bilinci olarak döndüğüne dikkat çekmektedir. Okul dışı öğrenme ortamlarının çocuğa kazandırdığı önemli değerlerden biri de “özgüven”dir (8). ODÖO’nun çocuklara özgüven kazandırmaya yardımcı olduğu konusunda öğretmenlerden K14 şunları söylemiştir:

Özgüveni nasıl geliyor? Ailesi yanında olmadan da bir şeyler yapabileceğini, bir yerlere gidebileceğinin farkına varıyor çocuk. İlk başta mesela çok ürkek olan çocuklar, sınıfa dahi girmekte çekinen çocuklar farklı bir ortama gittikleri zaman nasıl davranmaları gerektiğini öğreniyorlar. Ayrıca kendilerine bir özgüven geliyor.

Daha önce iletişim becerisinde de vurgulandığı gibi, okul dışı ortamlardaki tecrübeler, çocukların özgüvenlerini geliştiren bir süreç olmaktadır. Değinen örneklerin dışında öğretmenler, okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların “hoşgörü” (9), “paylaşma” (6), “duyarlılık” (6), “sabır” (4), “tasarruf” (3), “dayanışma” (2), “şefkat” (2), “bağlılık” (1), “bağımsızlık” (1), “temizlik” (1), “merhamet” (1), “özsaygı” (1), “eşitlik” (1), “cömertlik” (1) ve “adalet” (1) değerlerini geliştirdiğini belirtmişlerdir. ODÖO’nun geliştirdiği değerlere ve becerilere birlikte değinen öğretmenlerden K11 şunları söylemiştir:

Arkadaşı bulamamıştı, kestane hiç bulamadı. Kendi topladığı kesteneden ona verdi. Hem bu yardım etmiş oluyor hem paylaşmış oluyor hem de bence bir cömertlik... Al benimkini sana veriyorum, elimdekini de seninle paylaşıyorum, işbirliği yapıyorum, yardımlaşıyorum, paylaşıyorum. Hepsini aynı anda verebiliyorsunuz. Sevgiyi veriyorsunuz, doğaya sevgi. Saygıyı veriyorsunuz. Onlara saygı duymayı öğreniyor.

Öğretmenin değindiği gibi, bir alan gezisinde çocuklar iş birliği becerisiyle birlikte yardımseverlik, paylaşma, cömertlik, saygı ve sevgi değerlerini birlikte kazanabilmektedir. ODÖO’nun değerler eğitimi açısından önemine de değinen K1, gözlemlerini şu şekilde aktarmıştır:

“Birbirlerine hoşgörülü davranmayı öğreniyorlar, sabrı öğreniyorlar. Çünkü sıraya geçiyorlar, birbirlerini bekliyorlar, sırasını bekliyorlar, bekliyorlar, saygıyı öğreniyorlar. Bir kediyi besledikleri zaman sevgiyi öğreniyorlar. Gerçekten değerler eğitimine çok katkısı olduğunu düşünüyorum. Özellikle sabır, alan gezilerinde çocukların kazandığı en büyük değer diye düşünüyorum.”

Alıntıda ifade edildiği gibi öğretmen, ODÖO’da çocukların kazandığı en önemli değer sabır olduğunu düşünmektedir. Bir diğer öğretmen K3, çevre bilincine ve doğa sevgisine dikkat çekerek şunları söylemiştir: “En başta doğa sevgisi. Çevre kirliliğine karşı bilinçlenme, yenip içilen şeylerin toplanması gerektiğini fark etme, çöpleri

toplama, değerler eğitimi yerinde veriyoruz aslında, söyleyerek değil, uygulayarak, göstererek vermiş oluyoruz.”

Buraya kadar sunulan bulgulara dayanarak, okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda çeşitli değerlerin kazandırılmasında yardımcı olduğunu söylemek mümkündür.

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Öğretim Sürecine Katkıları

Okul dışı öğrenme ortamlarının öğretim sürecine katkıları incelenmiş ve Çizelge 5’te sunulmuştur.

Çizelge 5. ODÖO’nun Öğretim Sürecine Katkıları

Katkılar	f
Farklı duyu organlarına hitap etme	20
Yaparak yaşayarak öğrenme	17
Kalıcı/etkili öğrenme	16
Kavramları tanıma	11
Demokratik öğrenme	10
Etkin katılım	7
İlgi ve dikkat çekicilik	6
Akran öğretimi	4

Çizelge 5 incelendiğinde katılımcıların, okul dışı öğrenmenin öğretim sürecine en çok “farklı duyu organlara hitap etme” (20), “yaparak yaşayarak öğrenme” (17) ve “kalıcı/etkili öğrenme” (16) katkılarından bahsettikleri görülmüştür. Okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların görme, işitme, dokunma ve hissetme duyularına hitap ettiğini düşünen öğretmenlerden biri olan K14 düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Bir Atatürk Evi’ne gittiğimiz zaman Atatürk’ün geçmişte yaşamı ile ilgili deneyimler kazandılar, kıyafetlerini gördüler, eşyalarını gördüler. Onun dışında mesela canlıların nasıl dünyaya geldiğini, Kelebekler Vadisi’nde o kelebeklerin nasıl, tırtılların kozaya dönüştüğünü, kozadan tekrar nasıl çıktıklarını aşama aşama görerek öğrendiler. Ondan sonra ormanda farklı bitkilerin olduğunu yaşayarak öğrendiler. Gözlem yaparak, farklı bitkileri görerek, dokunarak, yeri geldi toplayarak ya da parçalayarak öğreniyorlar.

Alıntıda ifadelerine başvuru olan öğretmen, çeşitli ODÖO’ların çocukların görme, dokunma ve işitme gibi farklı duyu organları kullanarak öğrendiklerine dikkat çekmektedir. Bu süreçte çocukların Atatürk Evi’nde eşyaları ve kıyafetleri, Kelebekler Vadisi’nde de tırtılların kelebeğe dönüştüğünü görmeleri, ormanda farklı bitkiler türlerini görmeleri ve bunlara dokunmaları öğrenme deneyimlerine ilişkin canlı örnekler olarak göze çarpmaktadır. Bunun yanında okul dışı öğrenmenin yaparak yaşayarak öğrenmeyi desteklediğini düşünen K15, şunları söylemiştir:

1 yıl sonra devam eden çocuk varsa, aynı yere gidiyorsak onu hatırlıyor. Başka bir şeyi hatırlamıyorsa bile ‘Ben buraya gelmişim.’ diyorlar ve daha mutlu oluyorlar. Yani çocuklar zaten

durağan etkinlikleri sevmiyorlar. Böyle yaparak yaşayarak öğrendiği, kendinin bizzat katıldığı, yani bu tür etkinlikleri daha çok seviyorlar.

Görüldüğü gibi öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların yaparak yaşayarak öğrenmeyi desteklediğini, çocukların kendisinin yaparak deneyimlediği etkinlikleri daha çok sevdiğini ve bunların daha kalıcı olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde K10 da okul dışı öğrenme ortamlarının yaparak yaşayarak ve kalıcı öğrenme konusundaki rolünü şu sözlerle dile getirmiştir: “Daha çok görerek, yaşayarak, oradaki ortamı tanıyarak onları... Sözle söylemek çocukların çok kalıcı etki yaratmıyor. Orada görerek yaşayarak her şeyi böyle o ortamda görmeleri, görerek yapmaları çocuklarda daha büyük etki uyandırıyor ve kalıcı hale getiriyor.” Alıntidan anlaşılacağı gibi, ODÖO’da çocuklar; yaparak yaşayarak, görerek ve etkin bir şekilde öğrendikleri için daha unutulmaz deneyimler edinmektedir.

Okul dışı öğrenme ortamlarının bir diğer katkılarından olan kalıcı öğrenmeye yönelik görüşlerde daha çok sınıf ortamından daha kolay ve daha çabuk öğrenme vurgusu yapılmıştır. Bu konudaki düşüncelerini K12, şu şekilde açıklamıştır: “Sınıfta öğretilmediğiniz bir şeyi bazen doğal ortamda, okul dışında daha çabuk öğretiyorsunuz... ve kalıcı olduğunu düşünüyorum.” Okul ve okul dışı süreçleri karşılaştıran öğretmen, okul dışı öğrenme ortamların farkını “hızlı ve kalıcı olarak öğrenme” olarak tanımlamıştır. Tarihi bir konudan örnek veren K5 “Ben arkeolojik kazıyı anlatsam, göstersem, resmini göstersem o kadar kalıcı değil. Ama bir arkeolojik müzeye gittiğimiz zaman, eski zamandan kalan kalıntıları gösterdiğim zaman daha kalıcı hale geliyor, kafalarında yer ediyor çocukların. O anlamda çok etkili.” ifadesiyle yerinde öğrenmenin önemine vurgu yapmıştır.

Bunların yanında katılımcılar, okul dışı öğrenmenin kalıcı/etkili öğrenme katkısından bahsederken çoğunlukla benzer ifadeler kullanmışlardır. Bu gerekçeyle bazı öğretmenlerin görüşleri aşağıda sırayla verilmiştir:

“Yerinde birebir, doğal ortamda gördükleri şey çocuklar için çok kalıcı oluyor. Yapararak yaşayarak... Biz burada ne kadar ekrandan göstersek de doğal ortamda gördüklerini asla unutmuyorlar. Yani kalıcı öğrenme için çok önemli.” (K5)

“Biz genelde doğa gezileri yapıyoruz. Doğa gezilerindeki öğrenmelerin daha kalıcı olduğunu düşünüyoruz çocuklarda. O yüzden okulumuzda da bu çok sık yer veriliyor. Doğada, çevrede olan öğrenmeler daha çocukta kalıcı oluyor çünkü.” (K12)

“Burada mesela anlattığımız havada kalabiliyor. Bir çevre bilinci, belirli gün ve haftalarda gittiğimiz yerler... Orada ne yapmış oluyor? Onu bizzat gözlemleyerek görmüş oluyor ve kalıcı öğrenmeyi sağlamış oluyor. Yani anlatılan havada kalmamış oluyor.” (K15)

Katılımcıların ifadelerinde öğretimin önemli ilkelerinden olan etkin katılım, yaparak yaşayarak ve kalıcı öğrenme ön plana çıkmaktadır. Örneğin; okul dışı öğrenmenin öğretime önemli katkılarından biri olan etkin

katılımın ODÖO’larda nasıl olduğuna yönelik K19, şunları aktarmıştır: “Zaten etkin katılıyorlar. Hani doğal ortam ve o konu ile ilgili gidilen yer ya. Etkili, yani giderek etkin katılım başlıyor, gitmeyle başlıyor. Hepsini katılıyorlar orada şey kalıp stabil duran çocuk olmuyor. İlgisiz de olmuyorlar yani.” Alıntıda öğretmen, okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklara etkin katılım ve ilgi çekicilik gibi unsurları sunduğuna değinmiştir.

Öte yandan öğretim sürecine katkılar başlığı altında alanyazında da vurgulanan okul dışı öğrenmenin sunduğu “serbest ve demokratik öğrenme” (gezilerde keşfetme) imkânını katılımcıların çocuklara nasıl sağladıkları incelenmiştir. Bu incelemede öğretmenlerin en çok “gözetim altında serbest bırakma” ve öğretmenin yönlendirici, teşvik edici ve kolaylaştırıcı rolüne vurgu yaptıkları görülmüştür. Öğrencilerini gezilerde gözetim altında serbest bıraktığına değinen K13, tecrübesini şu şekilde ifade etmiştir: “Siz zaten tamamen serbest bırakırsanız da olmaz. O zaman ne yapacağını bilemez. Böyle ipuçlarıyla, kontrol sizde ama değilmiş gibi... Ondan sonra onu böyle özgür bırakarak ama küçük ipuçları da vererek onun böyle üretmesini sağlamak.” Öğretmen, çocuğa sınırsız bir serbestlik sunmak yerine onları olası risklerden korumak için kontrollü serbestlik içinde öğrenmelerine imkân tanımaktadır. Aynı zamanda serbest gezme sürecinde çocuğa ipuçları verilerek onun yönlendirilmesi gerektiğine değinmiştir. Bir başka öğretmen K9, serbest ve demokratik öğrenme konusundaki deneyimlerini aşamalı olarak şu şekilde açıklamıştır:

Önce ortamı güvenli hale getiriyoruz. Çocuklara tanıtıyorum. Ortamın görmelerini, tanımlarını, bilmelerini, güvenmeleri gerekiyor. Daha sonra da çocuklara ortamı gösterdikten sonra biraz serbest bırakmamız, onlara keşfetmeleri için küçük dokunuşlar oluyor ya o dokunuşları yapmamız gerekiyor. Çocuk zaten ondan sonra kendisini doğaya açıyor zaten. Doğa farklı bir ortam olduğu için onun hemen dikkatini çekecek birçok şey olabiliyor. Onları sadece birazcık teşvik etmek gerekiyor, çocukları desteklemek gerekiyor.

Serbest ve demokratik keşfetme sürecinin aşamalı bir süreç olduğunu düşünen öğretmen, ilk olarak ortamın güvenliğinin sağlanması, ardından çocukların serbest bırakılması ve gerektiğinde onların küçük dokunuşlarla desteklenmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Alan gezilerinde çocukları oldukça serbest bıraktığını söyleyen öğretmen K20 de K9 gibi ortamın güvenli olduğundan emin olduktan sonra öğrencilere serbest keşfetme imkânı sunduğu konusunda tecrübelerini şu şekilde açıklamıştır:

Çok özgür bırakırım ben, çok severim. Çocuk gider, bir şey bulur gelir, bir şey kazar... Çok da ilginç materyaller buluruz gerçekten açık alan gezilerimizde. Mesela mantar buldum diye böyle çığlık çığlığa, bağırarak gelir. Gözümle kontrol ederim. Alan zaten güvenli olduktan sonra ‘Ben buradayım, bekliyorum sizi.’ falan derim. Onlar araştırmasını yapar bir iki kişi, böyle küçük gruplar.

Okul dışı öğrenme ortamlarında serbest ve demokratik ortamı sağlarken çocukların mümkün olduğunca serbest kalmasını ve daha çok keşfetmesini desteklemekten bahseden öğretmenlerden K6 ise görüşlerini şu şekilde yansıtmıştır: “Özellikle yaparak yaşayarak öğrenme ilkesini dışarıda benimsediğimiz için çocukların mümkün mertebe orada serbest kalmasını, daha çok keşfetmelerini sağlamaya çalışıyoruz.” Burada öğretmen okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların serbest kalmasını yaparak yaşayarak öğrenme ilkesinin bir gereği olarak görmüş ve onların keşfetmelerini desteklediklerini söylemiştir.

Tüm bu görüşlere dayanarak, okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların keşfetmesine uygun olduğunu, serbest ve demokratik öğrenmeye imkân sağladığını söylemek mümkündür. Çoğunluğun görüşlerinin aksine çocukların kapalı ortamlarda serbest kalabileceğini ancak açık alanda çok serbest bırakılmaması gerektiğini savunan öğretmen K2, düşüncesini şu şekilde gerekçelendirmiştir:

“Tek başlarına bırakamıyorum üzülerek çünkü kaybolabilirler, bir yere saklanabilirler, göremeyebilirim. Ben bunun endişesini daha çok yaşadığım için çocuklarım hep gözümün önünde ya da belli bir oda varsa odanın içinde serbest kalabilirler ama açık bir alansa o kadar çok serbest bırakamıyorum.”

Burada öğretmenin serbest ve demokratik öğrenmeyi desteklediği, ancak çocukların kaybolması endişesi nedeniyle açık alanlarda çok fazla serbest bırakmadığı görülmektedir. Bu durum, okul dışı öğrenme ortamlarında serbest ve demokratik öğrenmeden önce güvenli ortamın sağlanmasının gerekliliğini bir kez daha vurgulamaktadır. Buraya kadar değinilen örneklerin dışında okul dışı öğrenme ortamları “kavramları tanıma” (11) ve “akran öğretimi” (4) konularında da öğretim sürecine önemli katkılar sunmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada okul öncesi eğitiminde kullanılan okul dışı öğrenme ortamlarının katkıları değerlendirilmiştir. Okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklara katkıları gelişim alanları, beceriler, değerler ve öğretim sürecine katkılar bağlamında incelenmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında okul dışı öğrenme ortamlarının, tüm gelişim alanlarının gelişimine katkısı olduğuna, en fazla katkıyı ise “motor gelişim” alanına sağladığına ulaşılmıştır. Motor gelişim kapsamında ise sırasıyla en çok “hareket etme”, “küçük kas gelişimi” ve “büyük kas gelişimi”ni desteklediği görülmüştür. Motor gelişimi sırasıyla; “öz bakım becerileri”, “dil gelişimi”, “bilişsel gelişim” ve “sosyal-duygusal gelişim” takip etmiştir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarında en az katkıyı sosyal-duygusal gelişim alanında gözlemlediği söylenebilir. Okul dışı öğrenme ortamlarının öz bakım becerileri kapsamında “el yıkama ve temizleme”, “yardım almadan kıyafetlerini giyebilme”, “kendi eşyalarını koruma ve taşıma”; dil gelişimi kapsamında “iletişim

kurma”, “kelime dağarcığının gelişmesi”, “kendini ifade etme”; bilişsel gelişim kapsamında “düşünme”, “bilgi edinme”; sosyal-duygusal gelişim kapsamında “sosyalleşme”, “farklı insanlarla tanışma” ve “özgüven kazanma” gibi konuları desteklediği görülmüştür. Ulaşılan tüm sonuçlar, Ata-Doğan ve Boz (2019), Çıtak ve Arabacı (2017), Saleh, Latip ve Rahim (2018), Valentini ve Bartolucci (2019) tarafından yapılan çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Ata-Doğan ve Boz (2019), yaptıkları çalışmada açık hava oyunlarının çocukların fiziksel, sosyo-duygusal, dil ve bilişsel gelişimine; Çıtak ve Arabacı (2017) ise açık alan etkinliklerinin çocukların bütün gelişim alanlarına; Valentini ve Bartolucci (2019), doğal ortamda çeşitli vücut hareketlerini içeren etkinliklerin okul öncesindeki çocukların motor gelişimlerine katkı sağladığını tespit etmişlerdir. Bunların yanında Saleh, Latip ve Rahim (2018) doğayla öğrenmenin çocukların duygusal, sosyal, davranışsal, motor ve bilişsel gelişimdeki önemine vurgu yapmışlardır. Bu sonuçlara bağlı olarak okul dışı öğrenme ortamlarının okul öncesi eğitimde çocukların gelişim alanlarının desteklenmesinde mutlaka tercih edilmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında, okul dışı öğrenme ortamlarının en fazla “iletişim” becerisini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu beceriyi sırasıyla “gözlem”, “yaratıcı düşünme”, “özenetim”, “iş birliği”, “uyum sağlama”, “eleştirel düşünme”, “sorgulama” ve “sınıflandırma” gibi becerilerin takip ettiği görülmüştür. Bu sonuçlar, literatürdeki bazı çalışmaların bulgularıyla bazı yönlerden örtüşmektedir. Ata-Doğan ve Boz (2019), dış mekânların çocukların iletişim becerisini; Civelek ve Özyılmaz-Akamca (2018) ile Uludağ (2017) açık alan etkinliklerinin ve okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların bilimsel süreç becerilerinden gözlem yapma ve sınıflandırma becerilerini; Wojciehowski ve Ernst (2018) ise doğa anaokulu deneyiminin çocukların yaratıcı düşünme becerisini geliştirdiğini tespit etmişlerdir. Bunlara ek olarak Saleh, Latip ve Rahim (2018), doğayla öğrenmenin yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, kendi kendine öğrenme, iş birliği, iletişim gibi becerilerin geliştirilmesindeki rolüne vurgu yapmışlardır. Bu sonuçlara bağlı olarak okul dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda beceri geliştirmede kullanılması gerektiğini söylemek mümkündür.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında, okul dışı öğrenme ortamlarının en fazla “saygı” değerini geliştirdiğine ulaşılmıştır. Bu değeri sırasıyla “yardımseverlik”, “sorumluluk”, “sevgi”, “çevre bilinci ve farkındalığı”, “hoşgörü”, “özgüven”, “paylaşma”, “duyarlılık”, “bağımsızlık”, “sabır” ve “tasarruf” gibi değerler takip etmiştir. Bu sonuçlar, literatürdeki bazı çalışmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bunlardan Coşkun-Keskin ve Kaplan (2012), oyuncak müzelerine yapılan gezi ile öğrencilerde barış ve emeğe saygı değerlerinin geliştirilebileceğini ifade etmiştir. Saleh, Latip ve Rahim (2018), doğayla öğrenmenin sorumluluk, özgüven, doğaya duyarlılık ve farkındalık değerlerinin geliştirilmesindeki katkısına vurgu yapmışlardır. Ayrıca

Çifçi, Dere ve Eren (2021) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi alanında değerler eğitimiyle ilgili hazırlanan tezler incelenmiştir. İncelenen tezlerde daha çok saygı, sorumluluk, sevgi ve doğruluk/dürüstlük gibi değerlerin ele alındığı görülmüştür. Bu bağlamda okul öncesi alanında kazandırılmak istenen değerler konusunda belirli bir eğilim olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, okul öncesinde kazandırılmak istenen bu değerlerin öğretiminde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasının faydalı olacağını söylemek mümkündür.

Araştırmanın son alt problemi kapsamında, okul dışı öğrenme ortamlarının öğretim sürecine sırayla “farklı duyu organlarına hitap etme”, “yaparak yaşayarak öğrenme”, “kalıcı öğrenme”, “kavramları tanıma”, “etkin katılım”, “ilgi ve dikkat çekicilik”, “akran öğretimi” ve “demokratik öğrenme” konularında katkı sağladığına ulaşılmıştır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde bu çalışmanın bazı çalışmalarla benzer sonuçlar içerdiği görülmüştür. Saleh, Latip ve Rahim (2018), doğayla öğrenmenin konsantrasyonu geliştirme, yeni fikirleri keşfetme, öğrenmeye olan ilgiyi artırma ve farklı duyu organlarına hitap etme konularındaki rolüne vurgu yapmışlardır. Ayrıca Uludağ (2021), yaptığı çalışmada okul dışı öğrenme ortamlarının hem çocuklara hem de öğretmenlere katkılarına ulaşılmıştır. Bu kapsamda ODÖO'nun etkili ve kalıcı öğrenmeye katkı sağlama, kazanımların öğretimini kolaylaştırma, zengin materyaller sunma, çocukları öğrenmeye motive etme, araştırmaya sevk etme, yeni bilgiler öğrenme imkânı sağlama ve öğretmenlerin mesleki motivasyonunu artırma konularında katkı sağladığını belirtmiştir. Elmas, Aslan ve Hakverdi-Can (2021), informal gezi alanlarının soyut bilgileri somutlaştırma, kalıcı öğrenme, yaşayarak öğrenme, anlamlı öğrenme, konuların pekişmesi ve farkındalık kazanma konularına katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara bütüncül bakıldığında okul dışı öğrenme ortamlarının yapılandırmacı öğretim ilkeleriyle uyumlu olduğunu ve bu ortamların kullanımının aktif öğrenme tecrübeleri kazanmaya katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre bazı önerilerde bulunmak mümkündür. Buna göre; okul dışı öğrenme ortamlarının katkıları düşünüldüğünde bu ortamların daha çok kullanılması ve okul öncesi eğitime entegre edilmesi sağlanmalıdır. Bunun yanında gidilecek okul dışı öğrenme ortamı çocukların gelişim özelliklerine ve programın kazanımlarına uygun olmalıdır. Çocukların okul dışında yapılan etkinliklere etkin katılımı sağlanmalı, gidilen ortamdaki görevlilerle iletişime geçmesi desteklenmeli, görevlilere soru sorması sağlanmalıdır. Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı sonrasında gidilen ortamda veya sınıfta değerlendirme yapılmalıdır. Ayrıca okul dışı öğrenme ortamlarının katkıları konusunda öğretmen görüşlerini inceleyen bu çalışma, aile ve çocuklara da uygulanarak onların da görüşleri alınabilir.

Summary

Introduction

The out-of-school learning environments used in various educational fields are widely discussed in both preschool and early childhood education. However, the interest in out-of-school learning environments has increased in Turkey due to the incentives provided by the Ministry of National Education after 2018. In this context, almost all provincial directorates of National Education in Turkey have prepared guidelines for out-of-school learning environments for all levels. These guidelines recommend out-of-school learning environments and activities for each learning outcome (Dere & Çifçi, 2021). The use of out-of-school learning environments such as open spaces and school gardens included in the 2013 Preschool Education Program and related to different developmental areas were studied along with their current conditions, characteristics, and contributions (Änggård, 2010; Ata-Doğan & Boz, 2019; Ayvalı & Ocak, 2018; Becker et al., 2018; Gökbulut et al., 2016; MacQuarrie et al., 2015; Mart et al., 2015, Saleh et al., 2018; Temiz & Karaarslan-Semiz, 2019; Uludağ, 2017, 2021; Valentini & Bartolucci, 2019; Wojciehowski & Ernst, 2018). This study aimed at identifying preschool teachers' views on the pedagogical contribution of out-of-school learning environments based on the relevant literature.

Method

The study adopted a phenomenological design (Gallagher, 2012) to determine the views of preschool teachers on the pedagogical contribution of out-of-school learning environments. The study group consisted of 20 preschool teachers working at different independent preschools in Konya. The teachers who participated in the study were selected using the criterion sampling method. The semi-structured interview method was used as the data collection tool. The data obtained were analyzed using the content analysis method. To ensure the credibility and trustworthiness, the study used methods such as expert review suggested by various researchers, rich and intensive identification, presentation of contrasting situations, use of figures and comparisons (Maxwell, 2018; Merriam, 2013; Neuman, 2014).

Results

As a result of the data analysis, some remarkable results were obtained. First of all, it was found that the out-of-school learning environments contributed to the improvement of all developmental areas and made the greatest contribution to the area of 'motor development.' In addition, the views of teachers participated in the study highlighted the importance of out-of-school learning environments to improve communication skills and respect values. The findings showed that the out-of-school learning environments contributed to the following themes: "Appealing to different sensory organs", "Learning through experience", "Permanent learning", "Recognizing

concepts”, “Effective participation”, “Interest and attention capture”, “Peer teaching”, and “Democratic learning”.

Discussion

Research findings show that out-of-school learning environments supported improvement in all areas of development. A body of research (Ata-Doğan & Boz, 2019; Çıtak & Arabacı, 2017; Valentini & Bartolucci, 2019) have found that these environments support the different developmental areas of children. In addition, out-of-school learning environments have been found to improve communication, observational skills, and creative thinking. This finding can be seen in many studies in the literature (Ata-Doğan & Boz, 2019; Saleh et al., 2018; Uludağ, 2017; Wojciehowski & Ernst, 2018). In addition, teachers emphasized the role of out-of-school learning environments in teaching values such as respect, helpfulness, and responsibility. This finding of the current study corroborates with the relevant literature (i.e., Coşkun-Keskin & Kaplan, 2012; Saleh et al., 2018). Finally, research has shown that these environments have contributed to significant matters related to teaching principles, such as engaging different senses in the teaching process, learning through experience, and permanent learning. Some of these contributions of out-of-school learning environments were identified in the related studies (Elmas et al., 2021; Saleh et al., 2018; Uludağ, 2021). The findings of the current study are very valuable as they show that out-of-school learning environments pave the way for preschool education.

Pedagogical Implications

Based on the findings, out-of-school learning environments should be more integrated into preschool education. Moreover, the out-of-school learning environment should be appropriate to the developmental characteristics of the children and the learning outcomes of the program. Children should be allowed to actively participate in the out-of-school activities and communicate with the officials in the environment, and they should ask their questions to the officials. After visiting the out-of-school learning environments, an evaluation should be conducted in the settings or the classroom. Lastly, future studies can work with families and children rather than only with teachers.

Araştırmanın Etik Taahhüt Metni

Yapılan bu çalışmada bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifatın yapılmadığı, karşılaşılabilecek tüm etik ihallerde “Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi ve Editörünün” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu sorumlu yazar tarafından taahhüt edilmiştir.

Kaynaklar

- Alat, Z., Akgümüş, Ö. ve Cavali, D. (2012). Okul öncesi eğitimde açık hava etkinliklerine yönelik öğretmen tutum ve uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 47-62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/160815>
- Änggård, E. (2010). Making use of “nature” in an outdoor preschool: Classroom, home and fairyland. *Children, Youth and Environments*, 20(1), 4-25. <https://www.jstor.org/stable/10.7721/chilyoutenvi.20.1.0004>
- Arnas, Y. A. ve Sarıbaş, Ş. (2020). An investigation of pre-school children’s and their parents’ outdoor play experiences. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 10(2), 373-398. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2020.013>
- Aşkar, N. (2021). Açık havada eğitim: Okul Öncesi Eğitim Programı materyalleri bağlamında bir değerlendirme. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 132-153. <https://doi.org/10.33308/26674874.2021351236>
- Ata-Doğan, S. ve Boz, M. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin dış mekân oyunları hakkındaki görüşleri ve uygulamalarının incelenmesi. *Elementary Education Online*, 18(2), 681-697. <http://dx.doi.org/10.17051/ilkonline.2019.562033>
- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Becker, D. R., Grist, C. L., Caudle, L. A. ve Watson, M. K. (2018). Complex physical activities, outdoor play, and school readiness among preschoolers. *Global Education Review*, 5(2), 110-122. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1183926.pdf>
- Bulca, Y. ve Demirhan, G. (2019). Spor merkezleri. A. İ. Şen (Ed.). *Okul dışı öğrenme ortamları içinde* (s. 361-378). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Civelek, P. ve Özyılmaz-Akamca, G. (2018). Açık alan etkinliklerinin okul öncesi dönemdeki çocukların bilimsel süreç becerilerine etkisi. *Kastamonu Education Journal*, 26(6), 2011-2019. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2297>
- Coşkun-Keskin, S. ve Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 95-115. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/70381>
- Çalışkan, H. ve Yıldırım, Y. (2021). *Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Bursa: Celepler Matbaacılık.
- Çetken, H. S. ve Sevimli-Çelik, S. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin dış mekân oyunlarına karşı bakış açılarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, 11(2), 318-341. <http://dx.doi.org/10.30831/akukeg.379662>
- Çıtak, Ş. ve Arabacı, N. (2017). Okul öncesi dönemdeki çocukların “oyun” ve “açık alan (bahçe)” etkinlikleri ile ilgili görüşlerinin incelenmesi ve örnek bir bahçe düzenleme çalışması. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(21), 28-43. https://mjer.penpublishing.net/makale_indir/363
- Çifçi, T., Dere, F. ve Eren, N. H. (2021). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimi Alanında Değerler ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *International Journal of Field Education*, 10(1), 62-78. <https://doi.org/10.32570/ijofe.880814>

- Daş, B. E., Aslan, A. ve Yadigaroglu, E. (2021). Okul dışı öğrenme ortamlarının 4-6 yaş çocuklarının sağlığı, gelişimi ve sürdürülebilir kalkınma bilinci üzerindeki etkileri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 87-124. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1334554>
- Dere, F. ve Çifçi, T. (2021, 21-24 Mayıs). *Okul öncesi eğitiminde okul dışı öğrenme ortamları: İl milli eğitim müdürlüklerinin hazırladığı kılavuzların değerlendirilmesi* [Sözlü bildiri]. International Congress of Eurasian Social Sciences (ICOESS) -5, Muğla, Türkiye.
- Elmas, C., Aslan, O. ve Hakverdi-Can, M. (2021). Fen bilgisi öğretmen adaylarının informal öğrenme ortamları hakkındaki görüşleri: MTA gezi örneği. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 24-42. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1106188>
- Ersoy, F. (2019). Fenomenoloji. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.). *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde (s. 81-138). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gallagher, S. (2012). *Phenomenology*. London: Palgrave-Macmillan.
- İleritürk, D. ve Küçükoglu, A. (2020). Okul dışı öğrenme etkinlikleri. A. Küçükoglu ve H. İ. Kaya (Ed.). *Kuramdan uygulamaya okul dışı öğrenme ortamları* içinde (s. 137-162). Ankara: Pegem Akademi.
- Jidovtseff, B., Kohlen, C., Belboom, C., Dispa, C. ve Vidal, A. (2021). Outdoor education practices in Belgian preschools and relationships with both environmental and personal factors. *Journal of Physical Education and Sport*, 21, 530-536. <http://dx.doi.org/10.7752/jpes.2021.s1058>
- Karamustafaoğlu, S., Ayvalı, L., Ocak, Y. (2018). Okul öncesi eğitimde informal ortamlara yönelik öğretmenlerin görüşleri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 38-65. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jrinen/issue/42184/462970>
- Korkmaz, Z. S. (2020). Okul dışı ortamlarda öğretim. A. Küçükoglu ve H. İ. Kaya (Ed.). *Kuramdan uygulamaya okul dışı öğrenme ortamları* içinde (s. 23-54). Ankara: Pegem Akademi.
- Kos, M. ve Jerman, J. (2013). Provisions for outdoor play and learning in Slovene preschools. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 13(3), 189-205. <https://doi.org/10.1080/14729679.2013.769888>
- Köseoglu, P., Gökbulut, Ö. Ö., Pehlivanoglu, E. ve Mercan, G. (2016). Okul öncesi öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen "ağaç bilim okulu" projesinin değerlendirilmesi. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 61-69. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jrinen/issue/26875/285069>
- MacQuarrie, S., Nugent, C. ve Warden, C. (2015). Learning with nature and learning from others: Nature as setting and resource for early childhood education. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 15(1), 1-23. <http://dx.doi.org/10.1080/14729679.2013.841095>
- Mart, M., Alisanoglu, F. ve Kesicioglu, O. S. (2015). An investigation of preschool teachers use of school gardens in Turkey. *The Journal of International Social Research*, 8(38), 748-754. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED594338.pdf>
- Maxwell, J. A. (2018). *Nitel araştırma tasarımı etkileşimli yaklaşım* (M. Çevikbaş Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2013). Okul öncesi eğitim programı. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> Erişim Tarihi: 21.02.2022
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019). Millî eğitim bakanlığı okul dışı öğrenme ortamları kılavuzu. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/118732/mod_resource/content/0/13.hafta%20%28mebkilavuz%29.pdf Erişim Tarihi: 20.02.2022
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri I* (S. Özge Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Özer, M. ve Yıldırım-Polat, A. (2019). Okul öncesi dönemde müze ile eğitim: öğretmenler ne biliyor? Ne yapıyor?. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 396-430. <https://doi.org/10.18039/ajesi.577246>
- Saleh, S. F., Latip, N. S. A. ve Rahim, A. A. (2018). Assessment of learning with nature in preschool. *Journal of the Malaysian Institute of Planners*, 16(3), 46-56. <https://doi.org/10.21837/pmjournal.v16.i7.499>
- Şen, A. İ. (2019). Okul dışı öğrenme nedir?. A. İ. Şen (Ed.). *Okul dışı öğrenme ortamları* içinde (s. 1-21). Ankara: Pegem Akademi.
- Taşdan, M. ve Kaya, H. İ. (2020). Okul dışı öğrenme ve alternatif eğitim uygulamaları. A. Küçükoglu ve H. İ. Kaya (Ed.). *Kuramdan uygulamaya okul dışı öğrenme ortamları* içinde (s. 163-189). Ankara: Pegem Akademi.
- Temiz, Z. ve Karaarslan-Semiz, G. (2019). En iyi Öğretmenim Doğa: Okul öncesinde Doğa Temelli Eğitim Uygulamaları Projesi Kapsamında Hazırlanan Öğretmen Etkinlikleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 314-331. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/671336>
- Tösten, R. (2020). Okul dışı eğitim ve öğrenme. A. Küçükoglu ve H. İ. Kaya (Ed.). *Kuramdan uygulamaya okul dışı öğrenme ortamları* içinde (s. 1-22). Ankara: Pegem Akademi.
- Uludağ, G. (2017). *Okul dışı öğrenme ortamlarının fen eğitiminde kullanılmasının okul öncesi dönemdeki çocukların bilimsel süreç becerilerine etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi] Hacettepe Üniversitesi.
- Uludağ, G. (2021). Views of preschool teachers on using out-of-school learning environments in preschool education. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 8(2), 1225-1249. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1294339.pdf>
- Valentini, M. ve Bartolucci, E. (2019). Childhood and nature: Research project. *Journal of Physical Education and Sport*, 19, 2051-2061. <https://doi.org/10.7752/jpes.2019.s5305>
- Wojciehowski, M. ve Ernst, J. (2018). Creative by Nature: Investigating the impact of nature preschools on young children's creative thinking. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 6(1), 3-20. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1193490.pdf>